

Šiame numeryje:

Yra už ką dėkoti: Lituanistikos katedra, Mokslo ir Kūrybos simpoziumas.

Mokslo ir kūrybos išvakarėse: Simpoziumo organizacinio komiteto pirm. J. Rimkevičiaus apžvalginis žvilgsnis.

Kultūros tarybos žingsniai į naujuosius metus.

Apie „Lietuvos kultūros istorijos bruožus“ detaliau.

Leonardas Dambriūnas darbe ir gyvenime.

Kazio Bradūno eilėraštis „Priešas prie Mažvydo“.

Kandinskio paroda Chicagoje.

Stankaitytės ir Grigo koncertas.

Diferencijuoto skambesio poetika: naujas pianistinis talentas.

Su daina ir poezijos žodžiu.

Kertinė Parastė

Yra už ką dėkoti: Lituanistikos katedra, Mokslo ir Kūrybos simpoziumas

Padėkos savaitgalis jau tik už kelių žingsnių. Siemet ir mes, lietuviai, galime net išskirtinai Apvaizdai padėkoti. Amerikiečiai, kaip žinome, yra įpratę dėkoti labiau už žemiškąsias gėrybes — už kalakutus. Lietuviams išėjimoje šiemet krestelta net su kaupu grynai dvasinių turčių, kurie ne kartą, pasirodo, yra patvarūs ir vertingūs, anot Kudirkos, už trupinį aukso, gardaus valgio šaukštą.

Šiemetinė mūsų didžioji padėka ir Apvaizdai, ir tiems žmonėms, kurie nepailstamai dirbo, siekdami, kad pirmą kartą mūsų išėjimo istorijoje įsikūnytų Lituanistikos katedra Čionykštame universitete ir jau ketvirtą kartą — Mokslo ir Kūrybos simpoziumas. Tik vakar oficialiai Illinojaus universitete įsteigta Lituanistikos katedra ir už kelių dienų prasidėsiantis Mokslo ir Kūrybos simpoziumas nutiekia džiaugsmingai ne tik mokslininkų širdis, bet kelia ūpą visoje išėjimo visuomenėje ir stiprina jos savimi pasitikėjimo ryžtą.

Suprantama, jog visi dideli dalykai lengvai nepasidaro. Juo labiau nauji dalykai. Todėl kartais ir imama abejoti, ar visa tai šiuo metu reikalinga, ar ištėsiam, ar ne geriau būtų užsiimti kuo kitu, kasdieninėje aplinkoj gal net praktiškesniu darbu. Ir tai visai natūralu. Ateimenu, jog buvo suabejojta ir pirmojo Mokslo ir Kūrybos simpoziumo organizavimu. Buvo abejojančių ir užsimojus leisti Lietuviškąją Enciklopediją, ir steigiant Lietuvų fondą, ir kitus naujus bei neįprastus darbus užsibrėžiant. Bet kokie šiandien mes čia būtume dvasios biedniokai, jei būtume anais atvejais nuleidę rankas. Aišku kaip diena, jog kiekvienas tokių gigantiškų dimensijų planas yra ir didelė rizika. Juk žmogaus jėgos ir pagaliau pati klėnė yra riboti. Tačiau be rizikos nė vienas reikšmingas žmogiškasis darbas nepasidaro. Visada jame slypi, nors

maža, ir pralaimėjimo bacila. Tačiau niekad ir niekuo nerizikuojant, nieko reikšmingo, amžinesnio nepadaro, nepasiekia, nesukuria.

Pagaliam visai ir be blogos valios vieniems tas ar kitas darbas atrodo reikšmingas, o kitiems menkavertis. Galvojama — ir suklustama. Sakysim, kai 1922 metais dail. Justinas Vienožinskis kovojo Kaune su ministerijomis dėl akademinės Meno mokyklos steigimo, daug kam atrodė, jog žemės reformos reikalas yra daug svarbesnis, negu kokie ten menai: Kaunas juk nėra ir nebus Paryžius. Tačiau Vienožinskis ir keli kiti užsispyrėliai laimėjo. O jeigu akademinės Meno mokyklos įsteigimas būtų buvęs suvėlintas bent geru dešimtmečiu, vargu ar būtų suspėta užsiauginti V. Vizgirdos, A. Gudaicio, A. Valskos, J. Mikėno, A. Samuolio, V. Petravičiaus, P. Augiaus, T. Valiaus ir kitų reikšmingų dailininkų kartą, be kurios mūsų dailės raidoje būtų tvylėjusi milžiniška spraga. O, ačiū Dievui, buvo įkurta laiku ir akademinė Meno mokykla, ir įvykdyta žemės reforma. Tik žemės reforma ir jos vaisiais, nelaimės užgriuvus, galėjome džiaugtis vos gerus du dešimtmečius, kai tuo tarpu anos kartos meno kūrinių net visuose istoriniuose neganduose lieka tautoje amžinu jos lobiu, keliančiu pasididžiavimą ir įtakojančiu gyvastingą lietuvių dailės ateitį.

Kalbant čia šiandien apie Lituanistikos katedrą ir apie Ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumą, nenuvertinamos ir kitos lietuviškosios išėjimo apraiškos. Sakysim, tautinių šokių, dainų ar sporto švenčių. Tačiau jeigu nebūtume turėję ir neturėtume mąstančių, kuriančių, tautinė prasmė sąmoningai apsisprendusių intelektualų, tai lietuvių tautos tikrai jau ir nebūtų. Nebūtų tada nei dainų, nei šokių, nei sporto švenčių. Šia proga tarp gerųjų mūsų

MOKSLO IR KŪRYBOS IŠVAKARĖSE

Simpoziumo organizacinio komiteto pirm. Juozo Rimkevičiaus apžvalginis žvilgsnis

Ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumo organizatoriai nuoširdžiai nori, kad simpoziumai būtų visų mūsų kultūrinė šventė, visus mus vienijantis vienas prie kito artinantis susibūrimas.

Sunku nusakyti Simpoziumo tikslus, nes jie paliečia visus mūsų, kaip tautinės grupės, pasireiškimo barus: visuomeninius, mokslinius, kultūrinius ir tautinius.

Mūsų veikla turi apimti kiek galima platesnius kultūrinius barus, tuo pačiu apjungiant ir gausenius jos sluoksnius. Ir kuo toji veikla savo apimtimis bus gausesnė, o kultūrinė, mokslinė prasmė brandesnė, tuo ji bus įtakingesnė. Gal šis įnašas nėra staigiai pajuntamas, bet mūsų profesionalų, akademikų gausa ir profesinis brandumas turi juntamai augančią reikšmę ir neabejotiną įtaką gyvenamų kraštų žvilgsniui į mus kaip lietuvių. O tada mūsų judėjimas visur atidžiau sekamas, mūsų balsas plačiau išgirstamas, ir mūsų kraštui daromos skriaudos dažniau ir vispusiškiau minimos.

Artėjančiam Simpoziumui pagrindinė tema yra pasirinkta: *ką lietuvių mokslo bei kultūros darbuotojai yra pasiekę, gyvendami ir kurdami už Lietuvos ribų.*

Kalbant pačia plačiausia prasme, kuo tokie renginiai, suvažiavimai, kongresai yra tematiniai atžvilgiu įvairūs, užgriebiantieji naujas kultūrinio gyvenimo, mokslinių pasiekimų sritis, tuo jie juntamai papildo tas didžiules tuštumas, kurios neišvengiamai susidaro, neįtraukiant į veiklos programas asmenų, kurie yra išskirtinai pajėgūs

bruožų nepamirštinas kartas nuo karto pastebimas ir gana nesimparingas bruoželis: būtent nepakentimas nelygumo ir noras, kad visi būtume kaip „štakietinė“ tvora. Kartais, atrodo, jog esame priešingybė žydams. Anie, pastebėję savo tarpe talentą, stengiasi visomis savo įtakomis ir pinigais padėti jam kopti į patias pasaulio viršūnes. Gi mes, pastebėję savo tarpe kuo nors prasikišusią galvą, „gatavi“ ją nukirsti, kad tik nebūtų pažeista „štakietinė“ lygybė. Ir negerai darom. Ir sau kenkdami taip darom.

Tad Lituanistikos katedros įsteigimo proga ir Ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumą proga įsisąmoninkim labiau į mokslo ir kūrybinių talentų gyvybinę reikšmę mūsų tautai šių dienų pasaulyje. Be mąstančių ir besikuriančių galvų neapsiejsime ir neapsiejsime pakeliui į tautos valstybinę nepriklausomybę. Todėl tenetūrėt Lituanistikos katedrai palankaus nusiteikimo ir pinigų, o Simpoziumo auditorijose tenetūrėt mokslo ir kūrybos problemomis besidominčios visuomenės.

k. brd.

savoje specifinėse srityse. Visada prisimintina, kad tik visuma laimėjimų ir pasiekimų turi mus reprezentuoti. Nepasitenkinkime vien dalimi, kas dažnokai jaučiama mūsų gyvenime ir veikloje.

Esminis skirtumas tarp simpoziumo ir kitų suvažiavimų bei kongresų yra tas, kad simpoziumų paskaitininkai dalykiškai, moksliai žvelgia į savos srities siekimus, ieškojimus, atradimus, o ne tų atradimų santraukas daro, bet savo įnašą į tuos darbus apibūdina, paryškina ir iškelia tolimesnes galimybes. Tai esminis Simpoziumo dalyvių paskaitų paskirtis ir organizatorių reikalavimas.

O kad nebūtų vien tušti žodžiai apie tai, ką esame atlikę gyvendami už Lietuvos ribų, yra ruošiamos šios simpoziuminės parodos: mokslinių veiklų, techninių architektūrinių darbų, dailės kūrinių ir gintaro rinkinių parodos.

Knygų paroda apsiriboja vien moksliniais veikalais, parašytais lietuvių, įvairiomis kalbomis ir autorių gyvenančių už Lietuvos ribų. Sudarytas katalogas apima daugiau kaip 500 vienetų. Suprantama, kad dar toli nuo pilnabės, bet stipri, skatinanti pradžia jau yra padaryta. Šio darbo tęstinumas yra gyvybiniai svarbus. Šios parodos globėjai yra Pedagoginis institutas.

Antroji paroda yra technologijos ir architektūros darbų. Ir ją organizuoja Inžinierių sąjunga, bet joje dalyvauti kviečiami ne vien tik nariai, bet visi lietuviai, dirbantieji tikslųjų mokslų srityse. Šios parodos apimtyje yra ir retų, istorinių Lietuvos žemėlapių rinkinys. Bus ir reta įdomybė: tarp žemėlapių atskira vieta bus parinkta satelitinė Lietuvos nuotrauka, daryta 1978 metais (NASA - National Aeronautics and Space Administration). Nuotrauką darė

Ketvirtąjį Mokslo ir Kūrybos simpoziumo Organizacinio komiteto vadovai: pirmininkas Juozas Rimkevičius (dešinėje) ir vicepirmininkas Stasys Jokubauskas.

Nuotr. P. Maletos

satelitas, skriejęs apie žemę 900 kilometrų atstume. Nuotraukos dydis 40" x 40".

Lietuvių moterų dailininkų parodai užsimota labai intriguojanti tema: Lietuvių mitologinės būtybės. Dailininkės pasirinko sau lietuviškųjų mitų dievus, deives, laumes, aitvarus, kaukus ir kitų kitokių, kurie tik sužadino jų vaizduotę, naudojant savitą techniką ir atlikimo būdą jų atvaizdavimui.

Lietuvių tautodailės instituto Bostono skyrius parodys Lietuvos brankmenius — visą gintarų rinkinį.

Šis Simpoziumas savo dalyvių skaičiumi ir temų įvairumu, yra pats gausiausias. Iš viso sutiko dalyvauti 182 kalbėtojai, kurie paskirstyti pagal mokslo sritis į 52 sesijas. Kiekvienai sesijai vidutiniškai yra pramatyta skirti apie dvi valandas laiko. Be to, numatyti 4 bendri posėdžiai, kuriuose bus aptarti mūsų pasiekimai įvairiose mokslo srityse.

Jau atiduotas spaustuvui programinis leidinys 450 puslapių apimties. Jame, be patios programos, bus dalyvių biografijos, bibliografijos ir

paskaitų santraukos. Leidinys dvikalbis.

Pasigirsta balsų, kad yra labai specifinių temų medicinos ir technologiniuose moksluose, kurias kiekvienam mirtinajam sunku įkasti. Kaip tik noriu pabrėžti, kad šios temos, gvildenamos lietuviškai, kelia nuostabą savo nauja terminija. Auditorija labai nuostabi, patyrusi ne tik kiek daug yra naujenybių tuose moksluose, bet ir išgirs platų naują žodyną, pajus jo reikalingumą ir dalykišką jo panaudojimą. Todėl labai nuoširdžiai kviečiame apsilankyti į minimas sesijas kiek galima didesniu klausytojų skaičiumi, nekalbant jau apie tų specialių mokslo sričių bei profesijų darbuotojus.

Neapleista taipgi ir lengvesnioji, daugiau pramoginė Simpoziumo dalis. Penktadienį vakare įvyks Lietuvių rašytojų premijos įteikimas ir Vinco Krėvės „Raganiaus“ sceninis pastatymas. O šeštadienį banketas. Viskas, išskyrus banketą, vyks Jaunimo centre.

Taip stambesniais brūkšniais atrodo Simpoziumo programa.

Simpoziumo metu savo suvažiavimus šaukia Lituanistikos institutas (LI) ir Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga (PLIAS). Lituanistikos institutas net išties savo programą sutapina su simpoziumo darbiais.

Dar tik pirmą kartą savo suvažiavimą šaukia ir inžinierių sąjunga. Žinant taip gausų inžinierių dalyvavimą su paskaitomis simpoziumo programoje, visai suprantamas šis apsisprendimas ir noras gausiesiems būryje aptarti sąjungos tolimesnę veiklos planus. Mūsų meno bei mokslo darbuotojai ir profesionalai dėl darbo ir gyvenimo sąlygų yra plačiai pasiskleidę po gyvenamuosius kraštus. Jie išsina iš mūsų aplinkos ribų į gyvenamųjų kraštų politinį, socialinį ir akademinį pasaulį, bet lieka ištikimi ir savo tėvų žemei. Ten jų buvimas, o ypač jų aktyvumas yra mums labai reikšmingas ir gyvybiniai reikalingas, nes paliečia daug platesnę aplinką ir įtakingesnius asmenis. Dažnokai girdimi priekaištai, kad jie nutolo nuo mūsų, daugiausia nėra pamatuoti. Suprantama, kad nėra taikybės be išimties, kaip ir gryčios be dūmų.

Simpoziumai kaip tik yra tos retokos progos susitikti, pabendrauti su savaisiais ir visiems drauge pasidžiaugti mūsų moksliniais laimėjimais. Gausus ir entuziastingas akademikų atsiliepimas ir kvietimas dalyvauti simpoziume šį beprakeičiamą tvirtinimą tik sustiprina.

Tokį pat gyvą atgarsį tikime parodyti ir plačioji mūsų visuomenė. O tada visi drauge galėsime džiaugtis vispusiškai pavykusiu Simpoziumu ir užtikrinti jame tolimesnę, dar gausesnę ir brandesnę tęstinumą.

Tad iki pasimatymo SIMPOZIUME.

Dr. Pranas Zandė, IV Mokslo ir Kūrybos simpoziumo Mokslinės programos komiteto pirmininkas ir paskaitininkas.

Dr. Jonas Bilėnas, simpoziumo Mokslinės programos komiteto narys, griežtųjų mokslų, technologijos ir architektūros programos vadovas ir simpoziumo paskaitininkas.

Kultūros tarybos žingsniai į naujuosius darbo metus

V. MARIŪNAS

JAV LB Kultūros taryba savo 1980-81 darbo metus užsklėdė Premijų švente. Buvome ja patenkinti mes patys. Jautėme, kad neklydomė jai duoti ne tik vardą ir formą, bet ir dvasią. Buvo patenkinti tie, kuriems premijas įteikėme, ir tie, kurie stebėjo jų įteikimą. Duota proga tikėti, kad gimė nauja kultūrinė tradicija, kuriai lemia augti reikšmė, įtaka ir garsas. JAV LB tarybos šių metų spalio 24 d. sesija Bostone priėmė rezoliuciją, įpareigojančią visas būsimąsias JAV LB kultūros tarybų sesijas rengti kiekvienais metais.

Naujųjų 1981-82 darbo metų pradžioje taryba jau du kartus posėdžiavo. Pirmajame posėdyje rugsėjo 21 d. buvo pasidalinta informacija, kuriuo nors aspektu palietusios Kultūros tarybos darbus vasaros metu. Kokių nors atostogų savo srities darbus dauguma tarybos narių nebuvo pasiėmę.

Tarybos pirmininkė Ingrida Bublėnė palaiškė pastovų ryši su krašto valdyba, Lietuvos fondu ir tarybos nariais. Ji neseniai buvo dalyvavusi Lietuvos fondo pelno skirstymo komisijos posėdyje, džiaugėsi tos komisijos ir visų Lietuvos fondo darbuotojų vis šiltesniu palankumu Kultūros tarybos ir išeivijos kultūrininkų pasiekimams ir planams. Ir tame posėdyje buvo paskirta lėšų įvairių autorių poezijos apie Čiurlionį rinkimui, kurį išleis Ateities leidykla, bei anglų kalba informaciniam leidiniui apie lietuvių tautos iškilimus istorinius momentus ir jos kultūros elementus. Duota skatinanti parama komp. Julijai Gaideiui, rašančiam operą apie Mindaugą, ir komp. Bruno Markaičiui, taip pat kuriančiam operą apie Romą Kalančą. Paskirta lėšų Balio Gaidžiūno filmams iš lietuvių išeivijos kultūrininkų, daugiausia Vokietijos tremtinių stovyklose, gyvenimo ir veiklos. Sutvarkius, šie filmai bus dovanoti Kultūros tarybai, kad jais galėtų pasinaudoti Lietuvos Bendruomenės apylinkės. Paremti ir įvairūs kiti kultūriniai projektai bei darbai, tarp jų ir Kultūros tarybos iniciatyva monografija pažymėti Vinco Krėvės 100 metų gimimo sukaktį.

Vasaros pradžioje pirmininkė ir vicepirmininkė V. Mariūnas susitiko su Clevelande besilankančiu Lietuvos Rašytojų draugijos pirmininku Bern. Brazdžioniu. Jis buvo painformuotas apie Kultūros tarybos nutartus Lietuvos Bendruomenės literatūros premijos sąlygų pakeitimus ir apie tai, kad rašyt. Č. Grincevičius paprašytas sudaryti premijos vertinimo komisiją Chicagoje. Draugijos pirmininkas pritarė pakeitimams ir pažadėjo, kad draugijos valdyba pasiūlys du savo narius į vertinimo komisiją.

Tom pačiom dienomis buvo susitarta su rašytojais St. Santvaru ir Balio Gaidžiūnu. Su jais buvo plačiau apžvelgtas kultūrinio darbo laukas ir susilaukta naudingų sugestijų.

Po ilgą laiką trukusių palankių atsiliepimų apie šios tarybos veiklą, pavasarį ėmė pasigirsti ir ją menkinančių balsų. Spaudoje kraštutinių nacionalistų iš principo buvo pasisakyta prieš laiką, jėgų ir lėšų skyrimą kultūrinei veiklai, užtendancijai neva vieninteliai prasmingą politi-

Trijų kultūrininkų susitikimas Clevelande. Iš kairės į dešinę: rašytojas Bronys Raila, JAV LB Kultūros tarybos pirm. Ingrida Bublėnė ir Kultūros tarybos vicepirmin. Viktoras Mariūnas. Nuotr. V. Bacevičius

ne išeivijos veiklą. Vasaros pabaigoje tarybą žodiniiais keliais ir laiškais pasiekė Bendruomenės darbuotojų iš politinio sektoriaus kritiški balsai, daugiausia atsiradę dėl klaidingų gandų, kad kultūrinė veikla plečiama iš tam sektoriui numatytų lėšų. Todėl buvome nuddžiuginti ir padrasinti kieto ir įžvalgaus žurnalisto Bronio Railos nuomone, pareikšta aptariant savo esminių straipsnių rinkinius. Tėvynės Garsų radijo jam skirtoje vakaronėje Clevelando Lietuvių namuose rugsėjo 18 d. Mums rūpimu klausimu Raila taip pasisakė: „Kitos trys knygos, pavadintos bendru vardu „Pagoda“ buvo savotiškas žurnalizmas, kurį galėtume pavadinti kultūrų žurnalizmu. Tose knygose aš ryškiai kėliau kultūros ir politikos pradų vaidmenį mūsų tautos likimui ir mūsų pačių išlikimui išeivijoje. Iki šiol mūsų siekimai labai nesiekmingai vystėsi. Abstrakčiai ir teoretiškai — dar pusė

bėdos, dėl to dar visi galime rasti bendrą kalbą. Bet kai realiai ir konkrečiai gyvenimiškoj praktikoje ko nors reikė, jo siekti, tai beveik nieko iki šiol nepasiekta. Maža to — kultūrinio prado iškelimas prioriteto plotmėn buvo ir tebėra vertinamas, kaip politikos veiksmo išjungimas iš mūsų svarbiausios veiklos. Taigi neva logiškai galvojama, kad jeigu politiką išjungi iš mūsų svarbiausios veiklos užsienyje, tai bus tautos laisvės pasilpinimas ir galbūt artimas kelias į tautinę savizudybę“. Kita dieną Bublėnė ir Mariūnas Gaidžiūnų sodyboje su Raila ta tema dar plačiau išsikalbėjo ir taip pat aptarė Rašytojų draugiją liečiančius klausimus, ypač jos sumanytąjį Clevelande šaukti rašytojų suvažiavimą ir Lietuvos Bendruomenės literatūros premiją.

Liepos 13 d. Bublėnė ir Mariūnas nuvyko į vasaros liuanistikos seminarą prie Akron, Ohio, ir su lektoriais

padiskutavo Kultūros tarybos planus ir jų realizavimo eigą bei būdus. Ten pat buvo galutinai susitarta su dr. A. Klimu ir kun. J. Vaišniu, kad juodu baigė rašyti „Lietuvių kalbos ir rašybos vadovėlį“, atremtą į paskutiniąsias Lietuvos kalbininkų priimtas rašybos reformas. (Vadovėlis jau parašytas, Mokslo simpoziumo metu bus pateiktas Lituanistikos institutui aprobuoti ir atiduotas spausdinti). Kun. J. Vaišny, dr. A. Klimo talkinamas, sutiko parašyti nevertotinų žodžių bei posakių žodyną.

Spalio 15 d. posėdy Kultūros taryba paskyrė muzikos premiją komp. Juozui Žilevičiui, neseniai atšventusiam 90-tąją savo amžiaus sukaktį, ir Petru Petručiui radijo premiją, jo programai „Margučiai“ minint 50 metų sukaktį. Abiejų premijų paskyrimo kriterijai — ne amžiaus ir veiklos metai, bet inaušų į tautos kultūrą reikšmė ir kokybė.

Kiti stambesnieji Kultūros tarybos užplanuoti ir pradėti vykdyti darbai:

Visų likusių premijų skyrimo komisijų suorganizavimas;

Grūdžio — spaudos mėnesio skelbimas, garsinimas; Lietuvos Bendruomenės kultūros darbuotojų konferencija Chicagoje kovo 12-13 d. 1982 m., organizuojama Vidurio apygardos valdybos su pirm. K. Laukaičiu;

Premijų šventė, organizuojama gegužės 22 d. 1982 m. Detroito apylinkės valdybos su pirm. J. Urbonu.

Daugelis Kultūros tarybos sumanymų ir nutarimų keliauja galimybių panaudojimo bei ieškojimo keliais į įsipavidalinimą.

Rašytojas Aloyzas Baronas, miręs Chicagoje praėjusiais metais, rugsėjo 7 d. Mirties metinių minėjimas ir rašytojo naujos pomirtinės knygos romano „Mirti visada sūpėti“ suktuvės LFB Chicago samborio yra rengiamos šiandien (šeštadienį) Jaunimo centro kavinėje, Chicagoje, 7 val. vak. Romaną išleido Laisvės fondas lietuviškai kultūrai ugdyti.

savo lotyniškai parašytoje dvių tomų „Lietuvos istorijoje“ teigia, kad nuo pat valstybės pradžios aristokratai ir liaudies kalbėjo ne ta patia kalba, nors nenurodo, kada tie Lietuvos bajorai išmoko lenkiškai. Nors tada jau buvo išleista M. Daukšos „Postilė“, kurios prakalboje bajorai raginami neišsivadėti gimtosios lietuvių kalbos. Kojelavičiui tauta buvo vien tik bajorai. Simono Daukanto tautos ir jos kultūros supratimas buvo visiškai kitoks, dėl to jis ir rašė: „Kas Lietuvoje lenkiškai nekalbėjo, tas neb žmogus bebuvu, nes vergu (buvo) to, kurs lenkiškai kalbėjo“. Jo požiūriu, Lietuvoje įsigalėjo lenkų ponai artąją laikę „it jauti ant sieto prištį vieną vietą it mėšlui minti, taip ir šį vieną dirvai arti ne dėl savęs, bet dėl svetimo, ką šiandien žodžiai patys rodo: pavynastis, lažas, donis yra lenkiški žodžiai, ne lietuviški“.

S. Daukanto nuomonę rėmė Jonas Basanavičius, atmesdamas, kaip svetima, kas buvo sukurta sulenkėjusių bajorų.

Požiūris į lietuvių tautos istoriją ir jos kultūros raidą daug kas reiskė. J. Jurginis ir sumini, kas ir kaip į tai žiūrėjo, kokias nuomones reiskė, ne tik anie jau suminėtieji, bet taip pat J. Lappo ir M. Liubavskis,

ne tik dabartiniai tarybiniai istorikai ir kultūros istorikai, bet A. Šapoka ir V. Mykolaitis, V. Maciūnas ir P. Galaunė, P. Klimas ir J. Stakauskas, M. Andziulytė - Ruginienė ir J. Purickis, Vac. Biržiška ir K. Avizonis, M. Biržiška ir J. Puzinas, S. Šalkauskis ir L. Karsavinas, K. Būga, A. Salys A. Kučinskas ir kiti dar nepriklausomybės laikais parašytuose darbuose.

Kultūros istorija knygoje pradedama teorijomis ir hipotezėmis apie lietuvių tautos susidarymą ir valstybės atsiradimą, genčių jungimąsi, pagoniškosios kultūros bruožus, pagonių tikėjimus ir apeigas, papročius ir buitį. Iš tų puslapių, štai, sužinome, kad miręs kunigaikštis Algirdas buvo sudėgintas su 18 žirgų, panašiai ir Kęstutis. Surasta Lietuvoje kapų, kuriuose palaidoti žirgai, bet nėra žmonių. O tai reiskia, kad raitelis žuvo mūšyje, tik žirgas parbėgo namo ir buvo palaidotas.

Raštas Lietuvoje žinomas nuo valstybės susidarymo laikų. Mindaugas ir Gediminas laikūs rašė lotyniškai, kuri buvo taip pat ir bažnytinė kalba. Sutartys (1329 ir 1398 m.) su Livonijos ordinu rašytos vokiečių kalba. Į Lietuvą įjungtose nelietuviškose srityse buvo naudojamos rusų kalba, kokia buvo vartojama Kijevo Rusios valstybėje: laikomasi buvo tokio dešnio, kad jeigu krepiesi į kurios nors valstybės įstaigas ar gyventojus, tai naudojiesi tos valstybės kalba. Pareigūnai, kurie būdavo siunčiami į nelietuviškas sritis, ir raštininkai turėdavo mokytis atitinkamos kalbos, o ilgam laikui skirti dokumentai būdavo rašomi iš avių, ožkų ar veršių odos pagamintame pergamente, nes popierius, tegu ir šiek tiek pigesnis, nėra toks patvarus, jis naudotas mažesnes reikšmes susirašinėjimui (seniausi ligi šiol išsilaikę popieruje rašyti dokumentai būdavo Vytauto laikais kaimyninių valstybių valdovams).

Kai pradėjo aiškėti, kad liaiškų gavėjai kai kada rimtus dokumentus sufalsifikuoja (kryžiuotųjų ordinas šitaip darė, kai norėjo pasilaikyti sau lietuvių žemes), o taip pat ir dėl kitų priežasčių pradėta raštas registruoti knygoje ar pasilikti nuorašus, kas sudarė jau Lietuvos Metrikos pradžią. Stengdamiesi aprašyti savo valdovų žygius, metraštininkai

pradėjo rašyti istoriją, kurioje toli gražu ne vienas nušviesta taip, kaip buvo.

Kultūrinis gyvenimas pagyvėjo, kai sustiprėjo ryšiai su užsieniu: pradėda daugiau jaunimo išvažiuoti studijuoti, lankytis šviesūs svetimšaliai Lietuvoje. Ateina naujų idėjų. Su renesanso pradžia atsiję pirmieji pasaulietiški kūriniai. Jono iš Veličios poema „Pras karas“ (joje, be kita ko, yra ir toks pasakymas: „Tas kraštas vadinasi Lietuva, ir šį išdidių vardą davė jai tie, kurie pirmieji kieta dirvą plėšė no ragais“), Mikalojaus Hleboviano „Giesmė apie stumbrą“, Adomo Šreterio „Apie Nėmėnų, Lietuvos upę“, Jono Radvano „Radviliada“ (kurioje apie didikus rašoma, kad „iš „naudaliai, dabitos žvilgančiais purpuro rūbais, jumis negaila tėvynės, negėda dėl tūk skaudų josios“) ir kt. Jie rašė dar ne lietuvių kalba, bet garsino Lietuvą. Savieji ir svetimieji ima vis daugiau užsimąstyti, kaip žmonės gyvena ir dirba ir kokių papročių laikosi.

Kai gausėja knygų ir didėja jų poreikavimas, tai pradedamos steigti spausdėjos (Skorinas, Lencickio, Kamaš, no, Fiodorovo, Mstislavsko, Mamoničič). Didikai susidarė bibliotekos.

Pirmoji knyga lietuvių kalba, kaip jau visiems žinoma, buvo Mažvydo „Katekizmas“. Jeigu Mažvydui daugiau rūpėjo vien religija ir dėl to įsudarė knygą ta kalba, kuri priinama tautai, tai M. Daukša savo „Postilės“ prakalboje ypač iškelia gimtosios lietuvių kalbos reikšmę. Ilgainiui susirūpinimas savo kalba tiek padidėja, kad jai mokytis jau rašomos ir gramatikos. Apie XVI a. vidurį jau steigiamos mokyklos. Pagaliau priimamas ir iki aukštosios mokyklos.

Vėlesniojo laikotarpio kultūrą aprašo I. Lukšaitė. Ji pasakoja, kaip katalikai ir reformatai rūpinosi religiją žmonėms įdiegti, kokie buvo būdingi liaudies kultūros bruožai įvairiose Lietuvos vietose, aptaria liaudies tikėjimą. Rašydama apie lietuvių kalbos vartojimą, autorė nurodo, kad nemaža jos žodžių visuma pateko ir į rusų ir lenkų kalbomis rašytus oficialius raštus. O teismuose, be abejo, turėjo būti vartojama lietuvių kalba, nes jie vykdavo be vėtėjų. Ji pateikia ir tokių Pilygo Ruigio liudijimą, rašytą XVII a. pabaigoje: „Prieš 50 metų Didžiojoje Lietuvoje buvo daug bajorų, kurie kalbėjo tik lietuviškai ir įjymiosios Kauno miesto moterys itin mandagiai šnekojo ir viena kitą pagerbdavo žodžiais, kurie nie, Prūsijoje, nėra vartojami. „Tamsta“ (jūs malonyti)“.

Smulkiai ji aptaria, kaip rodė lietuvių kalbos vartojimas bažnyčioje, kokios religinio ir pasaulietinio turinio knygos buvo išleistos lietuvių kalba jos aprašomuoju laikotarpiu. Tą kalbą brangintiems teko ypač atsiderėti ir pintis, kad ji tobulėtų. Todėl gramatiką parašė D. Kleina ir pažymėjo: „Kodėl ir mums neišsilaikinti tos kalbos, kuri daugelis laiko barbariškai tvarkinga, išdringomis taisyklėmis, kad nuvalytume purvą, kuriuo taip ilgai ji buvo aptaškyta, ir ji džiugintų mūsų visus savo blizgėjimu“.

Paskutinis 100 pusl. straipsnis detaliems duomenims apie švietimą, mokslą, spaustą ir baroko epochos meną turtina tiktą, literatūrą, muziką ir teatrą. Kai kuriais I. Lukšaitės iškeltais lietuvių poetikais, be abejo, didžiulius lietuvių skaitytojai. Rašydama apie mokslą, štai ji sako: „Kai kurie Vilniaus universitetų dėstytojų anuomet parašyti glikos, retorikos, literatūros teorijos ir poetikos veikalai buvo (Nukelta į 4 psl.)“

Su knyga iš Lietuvos

Apie „Lietuvos kultūros istorijos bruožus“ detaliau

K. BARĖNAS

Lietuvoje šešiasdešimties ir pirmoje septyniadešimtyje metų pusėje buvo išleistos keliolikos Lietuvos ir lietuvių literatūros istorijos. Tie ilgai ruoštieji ir svarstytieji tomai turėjo sudaryti lyg ir gaires, kaip nuo šiol reikia žiūrėti į Lietuvos praeitį ir lietuvių literatūrą. Daugiausia jau po to pasirodė gerų ir labai gerų monografių, skirtų nušviesti atskirus siauresnės istorijos ir literatūros temoms. Tokios monografijos ir toliau vis rašomos ir leidžiamos — jomis turtinamas lietuvių tautos praeities pažinimas ir moksliškai nagrinėjami jos sukurtieji kultūriniai lobiai.

Tos dvi sritys, žinoma, neapima visą ko, ką lietuvių tauta ar atskiri jos žmonės sukūrė, ką davė kultūrai. Taigi rašė knygas ar straipsnius ir kitų sričių tautotyriminkai, o dabar, naudodamiesi iki šiol pasirodžiusiomis studijomis, Mokslo akademijos istorijos instituto darbuotojai istorikai akademikas prof. dr. Juozas Jurginis ir Inga Lukšaitė parašė, o „Mokslo“ leidykla Vilniuje išleido stamboką (348 psl.) knygą „Lietuvos kultūros istorijos bruožai. (Feodalizmo epocha. Iki aštuonioliktojo amžiaus)“. Kadangi knygą redagavo trys profesoriai (istorikas, filosofas ir filologas), o recenzavo kiti du (filosofas ir filologas), tai turbūt joje nėra tenykštėmis sąlygomis kuo nors nepriimtinių dalykų. Tačiau knyga, greičiausiai, nelaikytina gairėmis visiems, kurie ateityje rašys kultūros istorijos temomis. Tai yra lyg ir kokia tos srities apžvalga,

enciklopedija, kuriai parašyti panaudota daug šaltinių ir aptarta galvė faktų. Du pagrindiniai skyrius (kultūra feodalizmo įsigalėjimo laikotarpiu ir Renesanso kultūros plitimas) yra parašę akad. J. Jurginis, o trečiąjį (Kultūrą vėlyvojo feodalizmo laikotarpiu), kuriam skirta baigiamoji pusė knygos, — I. Lukšaitė. Kas nebijo išsigaisti, kad skaitydamas kartą vis dėlto užtikis Lenino, triskart Markso ir net septynis kartus Engelso pavarde ar užeis keletą ir tokių vietų, kuriose bus

šis ar tas išaiškinta ne taip, kaip svetur gal mūsų istoriografai išaiškintų, naudos turėtų nemažos iš tos faktų daugybės. Knyga, be abejo, rašyta ne istorikams, ne vien tiems, kurie yra iš panagių viską išstudijavę, bet skaitytojams, kurie nori plačiau, giliau pažinti savo tautos praeitį. Tai tiems žinių trokštančioms jdomybės prasideda jau su įvadiniais puslapiais, kuriuose dėstomos istorikų pažtūros ir lietuvių tautos, jos kultūros plėtotės sąlygos. Štai, sako, Albertas Vijūkas — Kojelavičius

Dr. Rimvydas Šilbajoris, Lituanistikos Instituto pirmininkas, simpoziumo Literatūros sesijos pirmininkas ir paskaitininkas.

Dr. Ina Užgriėnė, simpoziumo Mokslo sesijos pirmininkė ir paskaitininkė.

Stankaitytės ir Grigo koncertas

Vis dėlto mažokas skaicius klausytojų susirinko Jaunimo centre, Chicagoje, lapkričio 15 d. išskirtiniam vokalinės muzikos koncertui. Įvairus repertuaras ir meistriškas atlikimas išaukštinė pasigėrėjimą Lietuvos skaitytojų fondo Chicago skyriaus suruosta popietę.

Pirmoji programos dalis skirta lietuviams kompozitoriams. Pradžiai baritonas Algimantas Grigas pasirodė A. Kačanausko kūriniais: „Mano gimtinė“ (Maironio žodžiais), liaudies dainą „Tykiai, tykiai“ ir „Vai gražu“ (K. Binkio žodžiais). Atlikimas kupinas emocijų ir vaizdžių kontrastų. A. Grigo tembras ypač malonus ir sodrus žemajame registre. Galima prisikabinti prie nenuosekliausio aukšto registro; kartais *piano* pasuono garsas tiek suspaustas, o ne taisyklė. *Forťe* pasuono energija tokius sunkumus panaikino.

Dana Stankaitytė atliko V. Jakubėno originaliai harmonizuotas „Oi, mmergyte“ ir „Pie-menų raliavimą“. Dramatinio soprano bravūra ir jėga sudarė neįprastą, bet idomų kontrastą liaudies dainos paprastumui. V. Jakubėno dainos „Žemė kryžių ir smutelių“ (žodž. P. Karužos) diapazonas platus, bet D. Stankaitytė žavėjo klausytojus tiek aukštom, tiek žemom gaidom. Galima teigti, kad jos balse nėra „silpnos

vietos“. Gaila, kad dainą „paivaivai-rino“ fortepijono stygos trūkimas. (Jau anksčiau rašyta apie nepateisinamą Jaunimo centro koncertinio pianino priežiūrą, dėl kurios iki galo koncerto išsistūgoja prieš pat uždangos atskleidimą suderintas fortepijonas. Jo laikymas prie šildymo sistemos tikriausiai prisidėjo ir prie stygų nepatvarumo).

Antrame išėjime A. Grigas atliko J. Gruodžio „Visur tylą“ (žodž. L. Giros) ir „Udrio dainą“ iš V. Klovos operos „Pilėnų“. Šiai mūsų baritonų mėgstamai ariai nestigo šviežumo ir šiam solistui tinkančio šelmiškumo.

Toliau — K.V. Banaičio „Savo skambanti daina“ ir ištrauka iš operos „Jūratė ir Kastytis“. Ypač įspūdingas S. Stankaitytės sugėbėjimas kontroliuoti *crescendo* ir *decrescendo* interpretuoti kiekvieną gaidą, užburti švelniu, bet toli nešančiu *pianissimo*. Kitomis progomis solistei taikytų pastabų dėl per santūrios sceninės laikysenos šį kartą nereikia kartoti galima tik pagirti.

Mažiau sėkmingas, ne visai tiksliai intonuotas buvo duetas „Aukšiniai lapai“ iš B. Budrino ir A. Kairio operetės „Sidabrines dienas“ (programoje kažkodėl „pakel-tos“ i operos statusą).

Opera — abiejų solistų stiprybė — sudarė programos antrą dalį. Duetas „Turiddu Mi tole“ iš P. Mascagni operos „Cavalleria Rus-

ticana“ buvo žymiai dėkingesnę medžiagą vaidybiniam ir balsiniam darnumui. Nuotaika — pilna elektros.

Iš R. Wagner „Tanhaeuser“ atlikta soprano arija „Dich teure Halle“ ir baritono arija „O du mein holder Abendstern“, kurioje buvo intonacijos nelygumų.

Popietės įspūdingiausi momentai buvo A. Grigo interpretuotame R. Leoncavallo „I Pagliacci“ prologe bei D. Stankaitytės arijoje „Sola, perduta, abbandonata“ iš G. Puccini „Manon Lescaut“. Abu solistai pasižymėjo puikia vaidyba, emocija ir vokalinio virtuozizmu. Nei vienas, nei kitas nebandė publikos nusteibinti garsumu ar išvermingumu (o tokiom pagundom dažnai pasiduoda mūsų solistai).

Ne mažesniais nuopelnais pasižymėjo ir akompaniatorius Alvydas Vasaitis, atliepęs kiekvieno kūrinio nuotakais, neatkreipdamas ir save dėmesio, bet duodamas paramos ten, kur reikia.

Gal didžiausias priekaištas solistams — kad, atlikus duetą „Mirra, di acerbe lagrime“ iš G. Verdi operos „Il Trovatore“, nepatenkino klausytojų bisavimo. Retai tenka nuogąstauti, kad koncertas per trumpas, bet ši popietė visais atžvilgiais buvo neeilinė meno išraiška.

Emilija Sakadolskienė

Didysis mūsų literatūros klasikas Vincas Krėvė-Mickevičius (1882–1954), kurio „Raganius“ Mokslo ir Kūrybos simpoziumo proga statomas Jaunimo centro didžiojoje salėje, Chicagoje, lapkričio 27 d. (penktadienį) 7 val. vak. Ši viena iš paskutiniųjų rašytojo nuotraukų daryta B. Raugo jau Vinco Krėvės mirties metais.

NAUJI LEIDINIAI

• VILTIS, Vol. 40, No. 4, December, 1981. A Magazine of Folklore and Folk Dance. Šį žurnalą anglų kalba redaguoja ir leidžia Vytautas F. Beliajus. Redakcijos ir administracijos adresas: Viltis, P.O. Box 1226, Denver, CO 8021. Metinė prenumerata — 10 dol., užsienyje — 12 dol.

Šiame numeryje ypač apstu ir lietuviškos medžiagos: randame nuotrauką lietuviškos Kalėdų eglutės Clevelando aerodrome, pats redaktorius bei „Vilties“ leidėjas rašo apie Vytautą Didįjį, straipsnį iliustruodamas Vytauto portretu, jo

baisiai tolimi Jogailos skundas ir Švitrigailos priesaika iš Balio Suogos „Milžino paunksmės“. Tai pirmąsias poezija, nieko neprikiši, vis tiek iš A. Žemaitio lūpų ji srovė labai jau sutirštintu tembru. Karalius, karalius, karalius...

Abėjau, ar kas suprato anksčiau paminėtą Robinson Jeffers dialogą antroje dalyje. Trumpas įvadelis būtų padėjęs, nes šiaip kontroversišką Kalifornijos poetą R. Jeffersą pažįsta dažniausiai tik literatūrą studijuojantys žmonės. Gražu, kai aktorius jį atskleidžia lietuviams, bet ištraukos miglotas kraupumas paliko tik gūdų įspūdį.

Toliau sekė ir kiti, daug aktoriskio pasirodymo kainavę dalykai: Velnio kalba iš Bernard Shaw „Don Juanas pragare“ ir Cyrano kalba iš Rostando „Cyrano de Beržerakas“.

Šiems kūriniais autorius nepagaliojo paaiškinti, ir tuo, žinoma, sudomino publiką. Dažnas stebėjosi puikia A. Žemaitio atmintimi. Pabrėžtinas yra ir jo vaidybinis įsikišimas ir atliekamas personažas. Tai pliusai, kurie galėtų pakelti ant kojų kiekvieną auditoriją, jei tik atliktume atitinkamą daugumą, o repertuare — daugiau paprastos, nūdienai artimos poezijos.

Kad būtų salė pilna, nuo scenos turi spinduliuoti ir patrauklus menas, ir patraukli asmenybė. Ar nepraverstų, prieš įsileidžiant į varganą ir brangią recitalo ruošą, apmąstyti savo meninį potencialą, tiesiog atsiklausti savoj „Aš“: ar esu pakankamai populiarus ir meniškai įtaigus?

Pr.V.

laikų Lietuvos žemėlapiu bei istorinių pilių ir bažnyčių nutraukomis; liečiama dar prof. J. Stuko vadovaujamos „Lietuvos prisiminimų“, radijo valandėlės 40 metų sukaktis, akcentuojama Clevelando „Grandinėle“ ir kt.

• SKAUTŲ AIDAS, 1981 m. spalio mėn. Leidžia SS Tarybos Pirmija. Redaktorius Antanas Saulaitis, 2345 W. 56 St., Chicago, IL 60636. Administruoja Malvina Jonikaitė, 6346 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 5 dol., garb. prenumerata — 10 dol.

Numeryje daug dėmesio skiriama skautų stovyklų išradimui suvaidintam V. Pietario romanui „Algimantas“. Įvairūs aprašai ir nuotraukos rodo, kaip jaunimas visai tai sugebėjo kūrybingai ir nuotai-kingai atlikti.

• EGLUTĖ, 1981 m. spalio mėn. Mėnesinis laikraštis vaikams lietuviškai rašytas. Leidžia Nekalčiai Pradėtosios Marijos seserys Purname. Redaguoja še. Ona Mikailaitė. Administruoja Danguolė Sadūnaitė. Metinė prenumerata — 7 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė — Immaculate Conception Conv., Putnam Conn. 06260.

Pasakos, apsakymėliai, eilėraščiai, piešiniai, galvosūkių, gamta ir aplinka, vaikų kūryba ir kt.

• SALTINIS, 1981 m., Nr. 4. Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Leidžia Marijonai ir Šv. Kazimiero sąjunga. Išėina kas antras mėnuo. Redaguoja kun. dr. S. Matulaitis, MIC, administruoja Juozas Dubickas. Metinė prenumerata — 3 svarai (9 doleriai). Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England.

Spausdinama medžiaga yra religinio, kultūrinio ir visuomeninio pobūdžio. Leidinys yra neblogas Europos lietuvių gyvastingumo veidrodis.

Arnoldas Voketaitis televizijoje

Solistą Arnoldą Voketaitį girdėsime ir matysime televizijoje. Lapkričio 23, pirmadienį, 8 val. vakaro San Francisco opera transliuos Saint Saens „Samsoną ir Dalilą“, kur šalia Placido Domingo, Shirley Verret, Wolfgang Brendel dainuos ir Arnoldas Voketaitis (Abimelecho partija). Chicagoje operą perduos televizijos kanalas 11 ir klasikinės muzikos radijo stotis WFMT(FM 98.7).

Su knyga iš Lietuvos

(Atkelta iš 2 psl.) pripažinti žymiosios Vakarų ir Vidurio Europos universitetuose, o M. Smigleckio: „Logika“ tris kartus buvo išleista Oxforde ir taip pat kaip vadovėlis naudojama Paryžiaus Sorbonos, Dublino ir kitose universitetuose. To pasididžiavimo atvejų nemaža būtų, bet kur čia juos visus aprašyti ir suminėti!

Suminėti dar viena šios knygos ypatybė — gaštybė rotų iliustracijų. Kadangi gaštybė nelabai tikslus žodis, tai tyčia suskaičiau, kiek jų yra. Pasirodo, daugiau kaip 100 visokių senovinių aktų nuotraukų, popieriaus su vandeninėmis pavyzdžių, knygų viršelių ir titulinis puslapis, monetų, iškabų ir vėliavų, žymių žmonių portretų, antkapių plokščių, pilių, bažnyčių, miestų planų ir dar visokių kitų dalykų.

Diferencijuoto skambesio poetika

Naujas pianistinis talentas

Mūsų išsivijos koncertiniams pianistams suskaičiuoti užtektų vienos rankos pirštų. Sprendžiant iš jos bakalauratinio recitalio pereitą šeštadienį De Paul universiteto muzikos salė, Chicagoje, atrodo, jog į šį eksliuzivų būrelį veržiasi su gerais kredencialais ir 21-erių metų Vida Kazlauskaitė. Paskutinį kartą tarp lietuvių tokio lygio skambinio yra tekę girdėti tik prieš ketvirtą-penktą metų Vytauto Smetonos recitaly, Bostone.

Beveik visus V. Kazlauskaitės atliktus kūrinius koncertuose ir plokštelėse dažnokai skambina didieji pasaulio klaviatūros meistrai. Šiame aukščiausio profesionalumo fone matuotina ir jaunosios pianistės sugebėjimai. Pasakysime — egzaminu rezultatai džiuginantys. Keista, tačiau techniškai sudėtingiausios programos dalykus — Debussy 1903 m. parašytas tris Estampes — ji atliko geriausiai. Nėra abejonės, kad Kazlauskaitė valdo visas pianistines priemones, kurių reikia impresionistinio skambesio niuansams realizuoti. Be to, aišku, jog debiutskoje garsų fantazijoje pianistės interpretacinė patalija randa visišką savo atgaimą.

Greta impresionizmo, recitalio programą sudarantieji kūriniai atstovavo dar trims kitoms pagrindinėms stilistinėms epochoms — romantizmui, klasicizmui ir barokui. Tokia įvairialytė programa teikia puikią galimybę visapusiškai į atliekančio pianisto sugebėjimų vaizdą išryškinti. To dėka gal ir nebūtų per drąsų turti, jog Kazlauskaitė yra skambančios detalės meistras. Jai geriausiai sekasi su tokiais veikalais, kurių muzikinė struktūra bei substancija kyla tiesiai iš jų sąsambų poetikos — kaip impresionistinio repertuaro atveju. O ten, kur skambesio grožis yra tik vienas iš kelių muzikinio mintį formuojančių elementų, iki interpretacijos įtikinamumo bei profiluotumo pianistei dar lieka gabiukas kelio. Todėl ir koncerto pirmoji dalis (Bach'o-moll partita ir Mozarto b-dur sonata K. 333) nuskaubė gal truputiuką per vienodai išsiskyrus tarp šių dviejų kūrinių įterptą, L. Godowskio romantiškai perdirbtą Rameau Elegiją). Stilistinio ir struktūrinio charakterio savitumą solistė ryškiau atkūrė Bach'o negu Mozarto kūrinijose, nors abiejuose ji lygiai sėkmingai išsprendė visas grynai techninio pobūdžio problemas.

Aplamai paėmus, V. Kazlauskaitė turi visus techninius duomenis tapti tikrai aukšto lygio virtuozė. Nuo tobulumo šia prasme ją skiria tik tolesnis darbas ir patirtis, o ne, atrodo, kokie „igimti“ apribojimai. Ji skambina visiškai

Aktorius Jonas Kelečius. Jo režisuojamas Vinco Krėvės „Raganius“ Mokslo ir Kūrybos simpoziumo proga statomas Jaunimo centre, Chicagoje, lapkričio 27 d. Veikale pagrindinę Guglio rolę vaidina pats Jonas Kelečius.

Nuotr. V. Maželis

Su daina ir poezijos žodžiu

Recitalinis menas visuomet yra susijęs su tam tikra rizika. Eini į sceną ir nežinai, kas tavęs laukia. Niekad nepraatysi, kokia bus klausytojų temperatūra.

Blogiausia, kai nuo scenos pamatai apvertinai tuščių salę. Sėdi vos šešiasdešimt žmonių, o tikėjaisi bent kelių šimtinų. Kas atsitiko? Rodos, buvo ruošiasi, reklamuota su stambiais plakatais, skelbtą parapijos laikraštelyje, per lietuvių radiją... Visi tave pažįsta, gerbia, po pamaldų draugiškai šnekučiuojasi. O dabar, štai, salė į tik artimųjų saują. Kiti, kurių laukai, taip ir neatėjo. Kodėl?

Maždaug šitai mąstydamai savo koncertą palydėjo tenoras Antanas Pavasaris ir aktorius Algimantas Žemaitaitis. Juodvieji jungtinis dainos ir dailiojo žodžio recitalis įvyko lapkr. 7 dienos vakare Los Angeles Sv. Kazimiero parapijos salėje. Tenorui prie rojalio talkino pianistė Raimonda Apeikytė. A. Žemaitaitis — aktorė Sigutė Mikutaitė-Peterson, atliekanti amerikiečių poetą Robinson Jeffers tragišką Oresto ir Elektros dialogą.

Pirmoje dalyje A. Pavasaris padainavo Franz Schuberto ciklą „Die schoene Mullerin“. Ciklas, romantiškai nuotaikingas, supintas iš veržių ir lyriškų strofų, atitiko A. Pavasario entuziasmingai šaukų dainavimo būdą ir sugebėjimą švelniai išdauoti jautriausias vietas. Čia, kaip ir kitose Schuberto dainų pynėse, akompanimentas yra tiek svarbus, kiek paukščiui antras sparnas. R. Apeikytė, tai žinodama, gan lanksčiai perteikė dainų atmosferą ir tuo padėjo solistui alsuoti Schuberto kūrybos oru. Atlikimą šiek tiek menkino tuštoka operetinis balso atspalvis, viršūnėse pavirstas ne itin malonia skardine gaida.

Pastarosios pastabos tiktytų italų kalba sudainuotoms dainoms: E. Tosellio „Serenada“, E. Gastaldono „Musica Proibita“, F. Flotovo „Martha“, V. Bellinio „Cavatina“. Myli A. Pavasaris tas dainas ir dainuoja su jam būdinga bravūra. Nors jo italų kalba skambėjo pernelyg lietuviškai. Patarčiau jam palikti ramybės recitatyvą ir ariją iš Donizetti „Don Pasquale“. Kas iš to, kad patinka, jei balse nėra reikiamo diapazono, nei gėlmės.

Aktorius Algimantas Žemaitaitis pasirodymai yra reti. Iš tiesų, netgi per reti. Dažnesnis poezijos interpretavimas — scenoje ar per radiją — duotų progų susiremti su klausytojais, išgirsti nuosirdžių kritiškų pastabų. Juk idomu patirti, ko žmonės pageidauja, kaip šilčiau į juos prabilti.

Niekas nepasakys, kad A. Žemaitaitis neturėtų sodraus, gražaus sceninio balso. Jis tokį

Poetė Kotryna Grigaitytė, kuriai už poezijos rinkinį „Marių vėjai skambant“ buvo paskirta 1980 metų Lietuvos rašytojų draugijos premija. Premijos mecenatas — Lietuvių fondas. Poetės premija bus įteikta Mokslo ir Kūrybos simpoziumo metu, literatūros ir dramos vakare, lapkričio 27 d. Jaunimo centre, Chicagoje, 7 val. vak.

Nuotr. V. Maželis